

SAVIENĪBAS AUGSTAIS
PĀRSTĀVIS ĀRLIETĀS UN
DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 28.6.2023.
JOIN(2023) 19 final

KOPĪGS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Klimata un drošības kopsakars jaunā perspektīvā
Pievēršanās klimata pārmaiņu un vides degradācijas ietekmei uz mieru, drošību un
aizsardzību**

IEVADS

Klimata pārmaiņas un vides degradācija aizvien lielākā mērā apdraud starptautisko mieru un drošību. Ekstrēmi laikapstākļi, temperatūras un jūras līmeņa kāpums, pārtuksnešošanās, ūdens trūkums, draudi biodaudzveidībai, vides piesārņojums un kontaminācija, kā arī iztikas līdzekļu zaudēšana apdraud visas cilvēces veselību un labbūtību un var izraisīt lielākas migrācijas plūsmas un piespiedu pārvietošanos, pandēmijas, sociālos nemierus, nestabilitāti un nedrošību. No 20 valstīm, kuras ir vismazāk aizsargātas pret klimata pārmaiņām un vismazāk tām gatavas, 12 valstis 2020. gadā bija konfliktsituācijā¹.

ES ir klimata pārmaiņu problēmas risināšanas avangardā, šai problēmai kopš 2008. gada pievēršoties kā apdraudējumu vairotājam² un kopš 2020. gada to skatot kopsakarā ar ES krīžu pārvarēšanu un Eiropas aizsardzību³. Tomēr, tā kā stratēģiskās konkurences saasināšanās un sarežģītu drošības apdraudējumu kontekstā debatēs jāņem vērā arī vides degradācijas ietekme un pašreizējā situācija un prognozes attiecībā uz klimata pārmaiņu mērogu un vides degradācijas ietekmi nākotnē, klimata un drošības kopsakars ir jāskata jaunā perspektīvā. Šajā dokumentā lietotais jēdziens “klimata un drošības kopsakars” apzīmē gan klimata pārmaiņu, gan vides degradācijas — arī biodaudzveidības zuduma un piesārņojuma — ietekmi uz mieru, drošību un aizsardzību.

- Klimata pārmaiņas un vides degradācija ir savstarpēji cieši saistītas un viena otru saasina, un tās jau tagad ietekmē nodrošinātību ar pārtiku, samazinot svarīgu kultūraugu, piemēram, kukurūzas, rīsu un kviešu, ražību un palielinot risku, ka lielas ražotājvalstis vienlaikus piedzīvos sliktu ražu. Savukārt ilgtespējīga pārtikas ražošana veicina vides degradāciju un ūdens trūkumu. Tiek lēsts, ka 2050. gada perspektīvā vairāk nekā miljardam cilvēku trūks pietiekamas piekļuves ūdenim, augsnes degradācija varētu būt pieaugusi līdz 90 %, savukārt pieprasījums pēc pārtikas varētu būt palielinājies par 60 %⁴.
- Klimata un vides faktoru izraisītu nestabilitāti un resursu trūkumu savā labā var aktīvi izmantot bruņoti grupējumi un organizētās noziedzības tīkli, korumpēti vai autoritāri režīmi un citas puses, cita starpā arī pastrādājot noziegumus pret vidi. Pret vidi vērsti noziegumi jau ir kļuvuši par ceturto lielāko globālās noziedzības nozari, turklāt kaitniecības apmēri aizvien pieaug, tā vēl saasinot vides krīzi, arī ilgtespējīgas dabas resursu ekspluatēšanas ceļā⁵.

¹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Klimatiskās drošības mehānisma progressa ziņojums, 2021. gada maijs. Sk. arī 1. pielikumu.

² Eiropadomei iesniegtais Augstā pārstāvja un Eiropas Komisijas 2008. gada 14. marta dokuments “Klimata pārmaiņas un starptautiskā drošība” (S113/08).

³ It sevišķi ar Klimata pārmaiņu un aizsardzības ceļvedi (dok. Nr. 12741/20, 2020. gada 9. novembris) un Konceptiju par integrētu pieeju klimata pārmaiņām un drošībai (dok. Nr. 12537/21, 2021. gada 5. oktobris). Kopīgajā progressa ziņojumā ir izklāstīts to īstenošanā panāktais progress (dok. Nr. WK 15770/2022 INIT, 2022. gada 16. novembris).

⁴ Sk. SIPRI, *Environment of Risk: Security in a New Era of Risk (2022)* un *Groundswell Report from the World Bank (2021)*.

⁵ Sk. Eurojust: [ziņojums par to, kā Eurojust izskata lietas, kas saistītas ar noziegumiem pret vidi](#) (2021).

- Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*UNHCR*) lēš, ka kopš 2008. gada ar laikapstākļiem saistītu notikumu — piemēram, plūdu un karstuma viļņu — dēļ ik gadu bijuši spiesti pārvietoties vidēji 21,5 miljoni cilvēku. Paredzams, ka nākamajos gadu desmitos šādu cilvēku skaits pieaugs⁶, saasinot demogrāfiskās pārmaiņas un pārslogojot pilsētas un urbānās teritorijas, kurās var pieaugt pieprasījums pēc mājokļiem, pārtikas, enerģijas un darbvietām, tādējādi kāpinot klimata pārmaiņu sociālo ietekmi. Turklāt dabas katastrofas vai ekstremāli laikapstākļi var arī nodarīt fizisku kaitējumu kritiskajai infrastruktūrai, tādējādi apgrūtinot pamatpakalpojumu un neatliekamās palīdzības saņemšanu un plūsmas. Turklāt neaizsargāti iedzīvotāji, kas nonākuši grūtībās, var nonākt kontrabandistu un citu organizētās noziedzības organizāciju varā, savukārt bruņoti grupējumi milstošo neaizsargātību izmanto, vervējot bērnus kareivjus un kaujiniekus.
- Klimata pārmaiņas un vides degradācija dažādos veidos negatīvi ietekmē veselību⁷. Tās arī apdraud daudzus labas veselības sociālos faktorus, piemēram, iztikas līdzekļus, piekļuvi veselības aprūpei un sociālajam atbalstam. Šī ietekme var graut stabilitāti un apdraudēt drošību.
- Klimata pārmaiņas ir vislielākais Arktikas reģionu apdraudējums, jo temperatūra tur pieaug 3–4 reizes straujāk nekā pasaulē vidēji. Turklāt aug ārējā interese par Arktikas reģionu resursiem, atstājot daudzšķautņainas sociālās, vidiskās un ekonomiskās sekas. Arktikas jūras ledus kušana arī paver potenciālus kuģošanas maršrutus un dod piekļuvi dabas resursiem, un arī tas šajā reģionā var vairost saspīlējumus drošības ziņā⁸. Klimata pārmaiņām ir aizvien lielāka ģeopolitiskā ietekme uz pasaules jūrniecību gan Eiropā (piemēram, Baltijas jūrā un Melnajā jūrā), gan Indijas un Klusā okeāna reģionā.
- Klimata pārmaiņu negatīvā ietekme uz okeānu ietver zivju krājumu sastāva un izplatības izmaiņas, kas var destabilizēt zvejniecības nolīgumus un palielināt starptautisku strīdu risku. Drošību apdraud arī jūras līmeņa celšanās, jo cilvēkiem var nākties pārvietoties un migrēt⁹, turklāt tā ietekmēs arī jūras robežu noteikšanu, no kā atkarīgas dažādas ekonomiskās tiesības, un arī tas var kļūt par nestabilitātes un konfliktu cēloni.
- Par resursiem un tehnoloģijām, kas ir būtiski enerģētikas pārkārtošanai un pakāpeniskai fosilo degvielu izmantošanas izbeigšanai, rit aizvien sīvāka stratēģiskā konkurence, kas

⁶ Ekonomikas un miera institūts lēš, ka 2050. gada perspektīvā klimata pārmaiņu un dabas katastrofu dēļ pasaulē varētu būt spiesti pārvietoties 1,2 miljardi cilvēku.

⁷ Te ieskaitāmi nāves un saslimšanas gadījumi, kuros vainojami ekstremāli laikapstākļi, biežākas ar vektoriem, pārtiku un ūdeni pārnēsātas zoonozes, kā arī mūžīgā sasaluma kušanā atklājušies vīrusi.

⁸ Kopīgs paziņojums “Spēcīgāka ES iesaiste, lai nodrošinātu miermīlīgu, ilgtspējīgu un labklājīgu Arktikas reģionu” (JOIN(2021) 27 final, 13.10.2021.).

⁹ IPCC, 2019, IPCC Īpašais ziņojums par okeānu un kriosfēru mainīgā klimatā. Pēc ļoti lielu siltumnīcefekta gāzu emisiju scenārija jūras līmenis līdz 2050. gadam turpinās pieaugt līdz aptuveni 0,3 metriem, bet līdz 2100. gadam — līdz 2 metriem, un tas no pašreizējās dzīvesvietas līdz 2050. gadam izdzīs līdz 340 miljonus cilvēku, bet līdz 2100. gadam — līdz 630 miljonus cilvēku.

kļuvusi vēl asāka, kopš sākusies Krievijas neprovocētā un nepamatotā militārā agresija pret Ukrainu.

- Dalībvalstu drošības un aizsardzības spēki saskaras ar mainīgu un arvien sarežģītāku drošības vidi gan Eiropā, gan ārpus tās, arī smagākiem klimatiskajiem operacionālajiem apstākļiem. Tajā pašā laikā tiem ir jāsamazina savas siltumnīcefekta gāzu emisijas un atkarība no fosilajām degvielām, tomēr tas nedrīkst notikt uz operacionālo spēju rēķina.

Pāreja uz zaļo enerģiju ir vienīgais veids, kā nodrošināt vienlaikus ilgtspējīgu, drošu un cenas ziņā pieejamu enerģiju visā pasaulē. Lai pārkārtošanās būtu sekmīga, tai jābūt sociāli taisnīgai un godīgai, un nevienam nedrīkst atstāt novārtā. Tas nozīmē ne tikai pakāpenisku atteikšanos no fosilajām degvielām un novecojušas prakses, bet arī pakāpenisku zaļās enerģijas, inovatīvu tehnoloģiju, labāku tirgu un aprites ekonomikas ieviešanu. Tas nozīmē, ka jau tagad ir jānovērš iespējamie nākotnes riski un potenciālās atkarības.

Tāpēc ir ārkārtīgi svarīgi turpināt investēt gan klimatadaptācijā, gan klimatmitigācijā, kā arī vides aizsardzībā un atjaunošanā. Tomēr, lai gan tiek darīts daudz, lai veicinātu zaļo pārkārtošanos un stātos pretī ar to saistītajiem izaicinājumiem, nestabilitātes, nedrošības un pat konfliktu risks aug. Mums būtu jāsaprot, ka aizvien plašākai izrietošajai ietekmei uz Eiropas Savienību. Šādas ietekmes cēloņi var būt lielāks pieprasījums pēc palīdzības, piegādes ķēžu traucējumi vai tas, ka cilvēki bēg no neapdzīvojamām teritorijām vai smagiem apstākļiem mājās, kam ir risks kāpināt iekšēju pārvietošanos un neatbilstīgu migrāciju, kā arī organizētā noziedzība, teroristiskas organizācijas un ieroču izplatīšana.

Klimata pārmaiņu un vides degradācijas ietekme uz drošību un aizsardzību līdz ar to ir kļuvusi gan steidzamāk, gan arī grūtāk risināma un daudzšķautņaināka. To pastāvīgi uzsver arī Klimata pārmaiņu starpvaldību padome (IPCC)¹⁰, un tas ir akcentēts arī citos ziņojumos un pētījumos. Partnerorganizācijas, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācija un NATO, un divpusējie partneri šos riskus integrē savā rīcībpolitiku plānošanā. Kā atspoguļots Padomes 2023. gada marta secinājumos par klimata un enerģētikas diplomātiju¹¹, ES klimata, miera un drošības kopsakars ir labāk jāintegrē ES ārpolitikā, arī kopējā drošības un aizsardzības politikā (KDAP) un starptautiskajā sadarbībā un partnerībās. Šā darba virzīšanā izšķirīga nozīme ir dalībvalstīm.

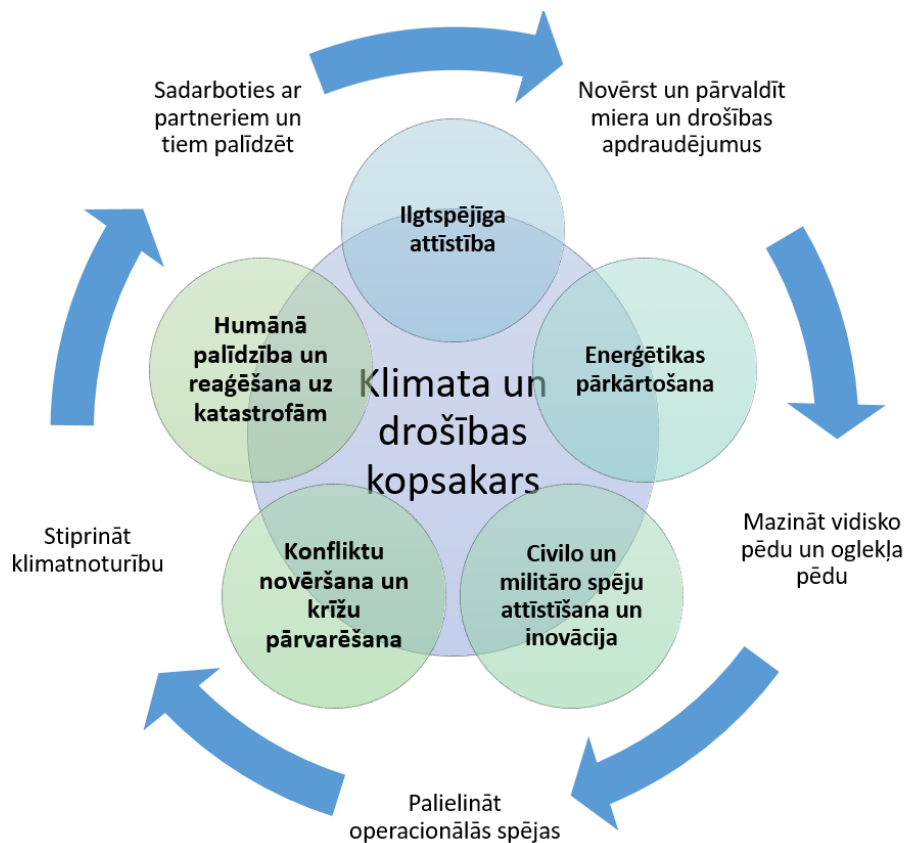
Saskaņā ar mērķiem, kas noteikti Eiropas zaļā kursa¹² ārējā dimensijā un Stratēģiskajā drošības un aizsardzības kompāsā¹³, ir ļoti svarīgi šo jauno klimata un drošības kopsakara perspektīvu noteikt un īstenot. Ir būtiski šos dažādos rīcībpolitikas pavedienus savīt ciešāk un nodrošināt, ka ārējā darbība, rīcībpolitikas un spējas ir piemērotas nākotnes vajadzībām. ES šiem daudzšķautņainajiem izaicinājumiem ir jāpievēršas proaktīvāk un pilnīgāk. Tā kā šie ir globāli izaicinājumi, ES arī turpmāk tieksies uz ciešu sadarbību ar starptautiskajiem partneriem un ieinteresētajām personām, lai veicinātu daudzpusējus risinājumus.

¹⁰ IPCC Sestais novērtējuma ziņojums, 2021. gada augusts.

¹¹ Dok. Nr. 7248/23, 2023. gada 9. marts.

¹² COM(2019) 640, 2019. gada 11. decembris.

¹³ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf.

Ar šo kopīgo paziņojumu izveido pilnīgāku satvaru un ierosina konkrētus pasākumus saskaņā ar ES integrēto pieeju ārējiem konfliktiem un krīzēm¹⁴ ar šādiem mērķiem:

- stiprināt klimatiski un vidiski informētu plānošanu, lēmumu pieņemšanu un īstenošanu, izmantojot uzlabotu pierādījumos balstītu analīzi un prognozēšanu,
- klimata un drošības kopsakaru ietvert ES ārējā darbībā no rīcībpolitikas līdz īstenošanai,
- pastiprināt klimatadaptācijas un klimatmitigācijas pasākumus, lai attīstītu dalībvalstu civilās un militārās spējas un saistīto infrastruktūru, un
- nostiprināt starptautiskās partnerības un ES darbu daudzpusējos forumos saskaņā ar plašāku ES daudzpusējo klimata pārmaiņu un vides dienaskārtību.

1. Pierādījumos balstīta analīze un prognozēšana kā rīcības priekšnoteikums: atbalsts klimatiski un vidiski informētai plānošanai, lēmumu pieņemšanai un īstenošanai

ES reakcija uz to, kā klimata pārmaiņas un vides degradācija ietekmē drošību, arī turpmāk sakņosies pierādījumos balstītās rīcībpolitikās un darbībās, kas ietvers jaunu informāciju un izpratnes veidošanu, pasvītrot, cik svarīga visām iesaistītajām pusēm ir uzticama un piekļūstama analītiskā bāze.

1.1. Klimatisko un vidisko drošības risku dati un analīze

ES datu iniciatīvās un analītiskajos satvaros jau tagad ir ņemti vērā dažādi klimatiski un vidiski faktori. Piemēram, **agrīnās brīdināšanas un konfliktu analīzes** metodiku fokusā cita starpā ir klimats, vide un dabas resursi, un tas attiecīgā gadījumā dod iespēju sniegt ieteikumus, kā rīkoties preventīvi un plānošanā un ārējā darbībā balstīties uz kontekstuālu konflikta izpratni. Turpmākajās analīzēs šis aspekts tiks vēl nostiprināts.

Turklāt plašāka **kopīgas un kopīgotas analīzes izplatīšana un piekļūstamība** ir svarīgs faktors, kā panākt, ka to var pilnvērtīgi izmantot un integrēt lēmumu pieņemšanā. Te ietilpst arī centieni vairot informētību par klimatiskajiem un vidiskajiem riskiem kopumā, kā arī par analīzēs gūtajām atziņām.

Lai uzlabotu ES datu un analīzes pieejamību visiem attiecīgajiem plānošanas un īstenošanas procesiem, Eiropas Savienības Satelītcenrs (*SatCen*) izskatīs iespēju izveidot integrētu zināšanu centru. **Klimata un vides drošības datu un analīzes mezgls**, kas tiks izveidots *SatCen* paspārnē, balstīsies uz līdzšinējo pieredzi un iniciatīvām un būs noderīgs klimatisko drošības risku novērtēšanas resurss. Komisija arī turpinās uzlabot piekļuvi datiem un analīzei, kas attiecas uz klimata pārmaiņām, vides degradāciju un tās ietekmi uz drošību un aizsardzību, izmantojot **līdzšinējās platformas, piemēram, portālu “Zinātne mieram”**¹⁵.

Lai veicinātu klimata un drošības kopsakara vērā ņemšanu diskusijās un lēmumu pieņemšanā politiskā un stratēģiskā līmenī, Komisijas dienesti un EĀDD sāks ikgadēju **visaptverošu tendenču analīzi**, kas cita starpā aptvers arī klimata pārmaiņu un vides degradācijas ietekmi uz konfliktiem, piespiedu pārvietošanos un migrācijas plūsmām, kā arī konkurenci par dabas resursiem. Tendenču analīzē tiks izmantots Klimata un vides drošības datu un analīzes mezgls, un tiks nodrošināta cieša sadarbība ar dažādiem dienestiem, piemēram, Ārkārtas reaģēšanas koordinācijas centru, un *Copernicus* — ES Zemes novērošanas programmas — izmantojums.

Globālais konfliktu riska indekss¹⁶, ko *JRC* izstrādājis kā kvantitatīvu ielaidi ES agrīnās brīdināšanas un konfliktu analīzes metodikā, tiks paplašināts, lai aplūkotu ne tikai sausumu, bet, piemēram, ietekmi, kas saistīta ar pastiprinātu migrāciju un piespiedu pārvietošanos, lai izpētītu klimata pārmaiņu un vides degradācijas netiešo ietekmi, piemēram, uz tādu preču

¹⁵ <https://science4peace.jrc.ec.europa.eu/>.

¹⁶ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/initiatives-services/global-conflict-risk-index#documents/1059/list>.

cenām kā pārtika, gāze un naftas produkti, un lai izpētītu, kāda ģeopolitiskā ietekme un ietekme uz drošību būtu mazākai atkarībai no fosilajām degvielām.

Turklāt, lai uzlabotu ES agrinās brīdināšanas un prognozēšanas spējas, tiks izstrādāts dinamisks **īstermiņa un subnacionāla līmeņa konfliktu riska modelis**, kurā īpaša uzmanība būs pievērsta ar vidi un klimatu saistītajiem mainīgajiem.

Vēl citas ES iniciatīvas, kas saistītas ar klimatisko un vidisko risku datiem un analīzi:

- **Copernicus** ārkārtas situāciju pārvaldības pakalpojums atbalsta agrinās brīdināšanas spēju ar komponentiem, kas aptver sausumu¹⁷, dabas ugunsgrēkus un plūdu risku¹⁸, un **Copernicus zemes monitoringa pakalpojums**¹⁹ sniedz ģeotelpisku informāciju par zemes segumu un tā izmaiņām, zemes izmantojumu, veģetācijas stāvokli, ūdens ciklu un Zemes virsmas energobalances mainīgajiem²⁰;
- **INFORM** ir daudzpusēju ieinteresēto personu forums ar humanitārām krīzēm un katastrofām saistītu risku analīzei. **INFORM Climate Change**²¹ (sāka darboties 2022. gada novembrī) sniedz kvantitatīvas aplēses par klimata pārmaiņu ietekmi uz humanitāro krīžu risku nākotnē;
- **Eiropas Jūras novērojumu un datu tīkls (EMODnet)**²² sastāv no vairāk nekā 120 organizācijām, kas sadarbojas jūras novērošanā un starptautiskajiem standartiem atbilstīgā šo datu apstrādē sadarbīgīgu datu slāņu un datu produktu nodrošināšanai;
- paredzams, ka **iniciatīva “Galamērķis Zeme”**²³, kuras mērķis ir izstrādāt ļoti precīzu Zemes digitālo modeli, nodrošinās dabas parādību un ekstrēmu notikumu prognozes un simulācijas.

Izpratni par klimata un drošības kopsakaru vairošas cieša sadarbība ar dalībvalstīm, partnervalstīm, arī to agrinās brīdināšanas sistēmām un vietējiem zināšanu centriem, un starptautiskajām organizācijām.²⁴ ES arī atbalsta to, ka arī citos reģionos tiek attīstītas analītiskās spējas prognozēt un ātri novērst jaunus un mainīgos riskus, kas saistīti ar klimata pārmaiņām un vides degradāciju. Piemēram, ES kā Zemes novērojumu starpvaldību grupas locekle atbalsta **globālas iniciatīvas, kas vērstas uz pierādījumos balstītu lēmumu pieņemšanu** klimata pārmaiņu un vides degradācijas jomā, un ar Globālā pārtikas krīžu apkarošanas tīkla starpniecību — **pierādījumos balstītu analīzi par globālo nodrošinātību ar pārtiku**.

¹⁷ <https://edo.jrc.ec.europa.eu/edov2/php/index.php?id=1000>.

¹⁸ <https://www.efas.eu/en>.

¹⁹ <https://land.copernicus.eu/>.

²⁰ Turklāt **Copernicus** drošības pakalpojumi pievēršas klimatiskajai drošībai ar jauniem ģeotelpiskajiem produktiem, un **Copernicus** klimata pārmaiņu uzraudzības pakalpojums piedāvā informāciju un rīkus, kas dod iespēju mīkstināt klimata pārmaiņas un tām pielāgoties.

²¹ <https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/inform-index/INFORM-Climate-Change/Methodology>.

²² <https://emodnet.ec.europa.eu/en>.

²³ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/destination-earth>.

²⁴ Labs šādas sadarbības piemērs ir ikgadēji datu dialogi, ko iecerēts risināt reģionālā līmenī ES un ANO Vides programmas klimata, vides un drošības partnerības satvarā.

1.2. Aizsardzības datu vākšana un analīze

Eiropas Aizsardzības aģentūra (EAA) jau ir dalībvalstis iesaistījusi datu vākšanā par to bruņoto spēku energopatēriņu un siltumnīcefekta gāzu emisijām²⁵ un tagad strādā pie tā, lai izveidotu strukturētu metodiku — **Aizsardzības energosatvaru** — dalībvalstu aizsardzības jomas energodatu vākšanai un apsekošanai. Kopā ar Komisiju EAA arī pēta aizsardzības energoinfrastruktūras noturību²⁶. Šāda datu vākšana un analīze ir vajadzīga, lai uzlabotu klimatiski informētu aizsardzības plānošanu un investīciju lēmumus dalībvalstīs.

1.3. Pētniecības un inovācijas izmantošana

Gan drošības, gan aizsardzības vajadzībām liela nozīme ir pētījumiem par klimatiskajiem un vidiskajiem riskiem, jo tie informē un virza rīcībpolitiku izstrādi, plānošanu un īstenošanu.

Klimata un drošības kopsakara izpētes projekti

Trūkstošās zināšanas par klimata pārmaiņām un vides degradāciju palīdz sagādāt ES pētniecības un inovācijas pamatprogrammas, piemēram, programma “**Apvārsnis 2020**” (2014–2020) un pašreizējā pamatprogramma “**Apvārsnis Eiropa**” (2021–2027), tā liekot pamatus labākajos pieejamajos zinātniskajos pierādījumos sakņotu iedarbīgu rīcībpolitikas risinājumu izstrādei²⁷. Kopumā 35 % programmas “Apvārsnis Eiropa” līdzekļu ir mērķiezīmēti ar klimatu saistītu darbību finansēšanai²⁸. Turklāt 7,5 % pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” 2024.–2025. gada līdzekļu, bet no 2026. gada — 10 % līdzekļu ir mērķiezīmēti ar biodaudzveidību saistītu darbību finansēšanai²⁹. Citi relevantu pētījumu piemēri ir kopīgais EAA un JRC pētījums, kurā novērtēta klimata pārmaiņu ietekme uz aizsardzības kontekstā kritisko energoinfrastruktūru un militārajām spējām.

²⁵ [Ievietot atsauci uz EAA aizsardzības jomas energodatiem].

²⁶ Tavares da Costa, R., Krausmann, E., Hadjisavvas, C., *Impacts of climate change on defence-related critical energy infrastructure*, 2023, doi:10.2760/03454.

²⁷ [Pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” misijas.](#)

²⁸ Tādu ES finansētu projektu piemēri, kuriem ir liela nozīme klimata un drošības kopsakara kontekstā: [HABITABLE](#) (klimata pārmaiņu, apdzīvojamības un sociālo kritisko punktu sasaiste: klimatiskās migrācijas scenāriji); [CASCADES](#) (kaskādveida klimatiskie riski: ceļā uz adaptīvām un noturīgām Eiropas sabiedrībām); [RECEIPT](#) (attālas klimata pārmaiņu sekas un to ietekme uz Eiropas ilgtspēju, rīcībpolitiku un tirdzniecību); [CoCliCo](#) (piekrastes klimata pamatpakalpojums); [CLIMAAX](#) (klimatiskā riska un neaizsargātības novērtēšanas satvars un rīkkopa); [ESPREsSO](#) (sinerģijas uzlabošana katastrofu novēršanai Eiropas Savienībā); [CaseXtreme](#) (izmaiņas ekstrēmu klimatisko notikumu statistikā); [MIRACA](#) (daudzējādu infrastruktūras apdraudējumu riska novērtējums klimatadaptācijas kontekstā); [ARCOS](#) (*Copernicus* ārējās darbības atbalsta drošības dienesta Arktikas observatorija); [CENTAUR](#) (*Copernicus* uzlabotie instrumenti apstieidzošai reaģēšanai uz klimata pārmaiņām ārkārtas situāciju un drošības laukā); [EGSIEM](#) (Eiropas gravitācijas dienests labākai ārkārtas situāciju pārvaldībai); [GPP](#) (*GEOSS Platform Plus*); [PLACARD](#) (klimatadaptācijas un riska mazināšanas platforma); [AD4GD](#) (*All Data 4 Green Deal*) [BIOSEC](#) (biodaudzveidība un drošība: izpratne par noziegumiem pret vidi, savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību un draudu finansēšanu) un [ConFooBio](#) (pārtikas nodrošinātības un biodaudzveidības saglabāšanas konfliktējošo interešu problēmas risināšana nenoteiktības apstākļos).

²⁹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/cluster-6-food-bioeconomy-natural-resources-agriculture-and-environment_en.

Svarīgas darbības ES līmenī

- ES Satelītcentrs kopā ar visiem relevantajiem aktoriem un iniciatīvām izpētīs iespēju savās telpās izveidot Klimata un vides drošības datu un analīzes mezglu, lai palielinātu piekļuvi datiem un analīzei klimata un drošības jomā un to pieejamību.
- Attiecīgie Komisijas dienesti un EĀDD sagatavos ikgadēju klimata un drošības tendenču analīzi, lai atbalstītu politiskas un stratēģiska līmeņa diskusijas un lēmumu pieņemšanu.
- Komisija turpinās pilnveidot relevantu un pierādījumos balstītu vides un klimata indikatoru iekļaušanu globālajā konfliktu riska indeksā, lai sagādātu vairāk informācijas konfliktu novēršanas prioritāšu izvēlei.
- Attiecīgie Komisijas dienesti, apspriežoties ar EĀDD, izstrādās dinamisku īstermiņa un subnacionāla līmeņa konfliktu riska modeli, kurā tiks pilnīgāk ņemti vērā ar vidi un klimatu saistīti mainīgie, lai uzlabotu ES agrīnās brīdināšanas un prognozēšanas spējas.

2. Klimata un drošības kopsakara ietveršana ES ārējā darbībā

Klimata un drošības kopsakars ir saskanīgi jāņem vērā visā ES ārējā darbībā, sākot ar rīcībpolitiku formulēšanu un lēmumu pieņemšanu un beidzot ar īstenošanu. Dažādās ES iniciatīvas — no klimatrīcības un pielāgošanās līdz konfliktu novēršanai, krīžu pārvarēšanai un humanitārajai rīcībai — visiedarbīgākās ir tad, ja tiek maksimizēta sinerģija un komplementaritāte, īstenojot **ES integrēto pieeju**. Mērķis ir arī optimizēt ES un tās dalībvalstu resursus, cita starpā atbalstot Eiropas komandas³⁰ rīcību.

Saskaņā ar Regulu par *NDICI* “Eiropa pasaulē”³¹, kas paredz veikt konfliktu analīzi attiecībā uz valstīm un reģioniem krīzes, pēckrīzes vai nestabilitātes un neaizsargātības situācijās, attiecīgie Komisijas dienesti un EĀDD, to vidū ES delegācijas, stiprinās savu attiecīgo rīcībpolitiku un darbību **klimata/vides, miera un drošības kopsakara analīzi**, it sevišķi ģeogrāfiskajos apgabalos, kas pret šo ietekmi ir neaizsargāti, piemēram, — reģionālā līmenī — Sāhelā vai Āfrikas ragā vai mazajās salu jaunattīstības valstīs. Šī analīze palīdzēs saprast, kādu pieeju izvēlēties šādās situācijās, un attiecīgā gadījumā **sagādās informāciju** turpmākajai plānošanai. Tā tiks iekļauta vadlīnijās ES delegācijām *NDICI* “Eiropa pasaulē” vidusposma izskatīšanas kontekstā.

³⁰ Eiropas komanda ir Eiropas Savienība, tās dalībvalstis, Eiropas Investīciju banka (EIB) un Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka (ERAB).

³¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/947 (2021. gada 9. jūnijs), ar ko izveido Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu “Eiropa pasaulē”.

Apzinoties klimata pārmaiņu un vides degradācijas atšķirīgo ietekmi uz sievietēm, bērniem un neaizsargātām grupām, klimata un drošības kopsakara integrēšanā ir katrā ziņā jāpiemēro cilvēktiesībās balstīta pieeja, dzimumvērtīga perspektīva un bērnu aizsardzības un jaunatnes dimensija. Tas iet roku rokā ar atbalstu pieejām, kas balstās uz kontekstualizēšanu, vietējo līdzdalību un principu “nekaitēt”.

2.1. Investīcijas klimatā un vidē — investīcijas mierā un drošībā

Tā kā ES ir pasaules līdere cīņā pret klimata pārmaiņām, piesārņojumu un biodaudzveidības izzušanu, tai ir vadoša loma kopīgajos centienos palielināt klimata un biodaudzveidības finansējumu. Tas nozīmē veidot tādu valstu un kopienu izturētspēju, kurām ir zemi ienākumi vai kuras ir mazaizsargātas, arī to nodrošinātību ar pārtiku, vienlaikus iestājoties par ilgtspējīgām ilgtermiņa pieejām svarīgu dabas resursu pārvaldībai. Tā kā šie centieni palīdz rast alternatīvus iztikas līdzekļus un dzimumvērtīgi atbalsta labu pārvaldību, tie dod ieguldījumu arī konfliktu novēršanā un miera nodrošināšanā.

Šajā ziņā liela loma ir **Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentam “Eiropa pasaulē” (NDICI “Eiropa pasaulē”)**. Tas ietver 30 % izdevumu mērķrādītāju klimatrīcībai, it sevišķi klimata pārmaiņu mīkstināšanas un pielāgošanās pasākumiem; kā 2021. gada septembrī paziņoja Komisijas priekšsēdētāja Urzula fon der Leiena, tas palielināts par vēl 4 miljardiem EUR. Tas arī palīdzēs īstenot ES mērķi sasniegt biodaudzveidības izdevumu mērķrādītāju, kas 2024. gadam ir 7,5 %, bet 2026. un 2027. gadam — 10 %. Priekšsēdētāja turklāt paziņoja, ka Komisijas starptautiskais biodaudzveidības finansējums, it sevišķi vismazāk aizsargātākajām valstīm, laikā no 2021. līdz 2027. gadam divkārsosies, sasniedzot 7 miljardus EUR.

Šie līdzekļi tiek ieguldīti problēmās, kuru cēlonis ir saiknes starp klimata pārmaiņām, vides degradāciju un nedrošību, vienlaikus netieši palīdzot pārvaldīt piespiedu pārvietošanos klimata pārmaiņu dēļ un migrāciju. Tāpat, izmantojot NDICI “Eiropa pasaulē” un humānās palīdzības budžetu, ES finansē arī darbības, kam ir liela loma katastrofu riska mazināšanā, katastrofgatavībā un apsteidzošā rīcībā. Tas atstāj pozitīvu ietekmi uz klimata un drošības kopsakaru, vairojot noturību. Tā kā zināšanas par šo kopsakaru un šajā jomā gūtā pieredze aug, ES un tās dalībvalstīm būtu attiecīgi jāplāno iesaiste, izmantojot Eiropas komandas pieeju.

Stratēģija *Global Gateway*, kas ir ES pozitīvais piedāvājums partneriem visneatliekamāko globālo problēmu risināšanā, dos devumu ES centienos panākt mieru un stabilitāti. Tā dos ieguldījumu projektos, kas atbalsta partnervalstu centienus īstenot zaļo un digitālo pārkārtošanos un cilvēces attīstību, vienlaikus mazinot globālo investīciju nepietiekamību.

Piemēram, ES un Āfrikas *Global Gateway* investīciju paketes ietvaros tika ieviesta Eiropas komandas Āfrikas klimatadaptācijas un noturības iniciatīva, kuras mērķis ir vairo vismazāk aizsargāto iedzīvotāju noturību pret klimatiskajiem riskiem un dabiskajiem apdraudējumiem, sakopojot ES un ES dalībvalstu programmas vairāk nekā 1 miljarda EUR apmērā. Vidusāzijā Eiropas komandas iniciatīva ūdens, enerģētikas un klimata pārmaiņu jomā palīdz ilgtspējīgi pārvaldīt ūdens resursus un energoresursus, vienlaikus risinot vidiskas problēmas un stājoties

pretī klimata pārmaiņām; Eiropas komandas sākotnējais ieguldījums ir 700 miljoni EUR. Latīņamerikā klimata pārmaiņu un atmežošanas problēmas tiek risinātas, izmantojot Eiropas komandas iniciatīvas Amazones baseinā, arī Brazīlijas tropu mežu iniciatīvu, kuras līdzekļi ir orientējoši 430 miljoni EUR.

Īpaša uzmanība būtu jāpievērš kopienu līmeņa noturībai un pilsētu un urbānu teritoriju noturībai, jo tās bieži vien ir migrācijas un piespiedu pārvietošanās centrālais punkts. Tas ir īpaši svarīgi, kad runa ir par noturīgu, cenas ziņā pieejamu un piekļūstamu mazoglekļa mājokļu piedāvāšanu, it sevišķi tiem, kas ir vismazāk aizsargāti un mitinās apšaubāmos mitekļos (bieži vien tās ir sievietes un bērni). Lai gan šajā sakarā tiek īstenoti ES finansēti pasākumi, ES pētīs, kā vēl ciešāk sadarboties ar Pasaules pilsētu mēru pakta klimata un enerģētikas jomā, jo šī iniciatīva dod ieguldījumu šajā jomā īstenotajās kampaņās visā pasaulē.

Turklāt **ekonomikas un investīciju plāni**, kas kopā ar ES partneriem izstrādāti Rietumbalkāniem un austrumu un dienvidu kaimiņreģioniem, var palīdzēt radīt vai saglabāt stabilitāti, palielinot noturību pret klimata pārmaiņu un vides degradācijas ietekmi, un likvidēt dažus no migrācijas un pārvietošanās pamatcēloņiem.

2.2. Klimata un drošības kopsakars konfliktu un krīzes situācijās

ES, ievērojot ES integrēto pieeju, ir vēl pamatīgāk jāpievēršas klimata un vides krīžu, miera un drošības sakarībām visā konfliktu ciklā. Šis uzdevums ir divējāds: ar klimatu un vidi saistītās rīcībpolitikas un prakses būtu aizvien lielākā mērā jāuzskata par konfliktsensitīvām, un tajā pašā laikā klimatiskie un vidiskie apsvērumi arī turpmāk būtu jāintegrē ES miera veidošanā, stabilizācijā, krīžu pārvarēšanā un pēckonflikta atjaunošanā.

2.2.1. Miera veidošana un stabilizācija

Dabas resursu apsaimniekošanas un pārvaldības trūkums var saasināt pastāvošo spriedzi valstīs un starp tām. Tas tiek risināts, izmantojot ES miera veidošanas iniciatīvas nestabilās situācijās un reģionos. Piemēram, **ES stabilizācijas darbības**³² var palīdzēt mazināt noteiktus ar klimatu un vidi saistītus drošības riskus, pievēršoties tādu personu un to uzņēmējkopienų vajadzībām, kurām nācies pārvietoties iekšzemē; klimatiski un vidiskie aspekti bieži vien nesamērīgi smagi skar sievietes un meitenes un personas ar invaliditāti. Tāpēc turpmākajos ES stabilizācijas novērtējumos reaģēšanas risinājumos tiks iekļauti klimatiski un vidiskie apsvērumi, īstenojot iekļaujošu, dzimumsensitīvu un uz kontekstuālu konflikta izpratni vērstu pieeju.

Piekļuve dabas resursiem un citi vides jautājumi var arī pavērt jaunas sadarbības un samierināšanas iespējas, piemēram, ar iekļaujošām pārvaldes struktūrām, un var kalpot par **mediācijas un dialoga** sākumpunktiem³³. Piemēram, pārrobežu sadarbība ūdens jomā³⁴ var būt konfliktu novēršanas un miera veidošanas virzītājspēks. ES turpinās ieguldīt vidutāju

³² Sk. ES stabilizācijas koncepciju, dok. Nr. WK 13776/2022 INIT, 2022. gada 12. oktobris.

³³ Kā atzīts koncepcijā un vēlākajos Padomes 2020. gada 7. decembra secinājumos par ES miera mediāciju un EĀDD Miera mediācijas pamatnostādņēs.

³⁴ ANO konferencē par ūdeni 2023. gada martā ES nāca klajā ar Eiropas komandas iniciatīvu par pārrobežu ūdens resursu apsaimniekošanu Āfrikā.

apmācībā, vienlaikus cenšoties atbalstīt vietējo vidutāju spēju veidošanu tā, lai tie varētu iesaistīties jautājumos par to, kā klimata pārmaiņu un vides problēmas ietekmē mieru un drošību.

2.2.2. *Humanitārā rīcība, katastrofgatavība un reaģēšana uz katastrofām*

Apzinoties, kā konflikti, klimata pārmaiņas un vides degradācija saasina humanitārās vajadzības un neaizsargātību, klimatiski un vidiski apsvērumi tiek arvien vairāk integrēti visos **humanitārās intervences pasākumos**³⁵.

ES humānā palīdzība un Savienības civilās aizsardzības mehānisms ir priekšplānā, ES reaģējot uz ekstrēmām laikapstākļu notikumiem un to humanitārajām sekām³⁶. Ar budžeta pozīciju “Katastrofgatavība” (78 miljoni EUR) ES atbalsta mērķorientētus sagatavotības intervences pasākumus, arī apsteidzošus pasākumus, kas palīdz sagatavoties akūtai humanitārajai ietekmei un to mazināt, vēl pirms tā iestājusies. ES ir arī apņēmusies samazināt ES finansēto humānās palīdzības operāciju vidisko pēdu un atbalsta un atzinīgi vērtē partneru centienus šajā jomā, it sevišķi attiecībā uz piegādes ķēžu ilgtspēju.

Biežāku un smagāku laikapstākļu notikumu dēļ dalībvalstu drošības un aizsardzības spējas, visticamāk, biežāk būs jāliek lietā katastrofu pārvarēšanā un humānās palīdzības centienos gan ES, gan ārpus tās. Lai nodrošinātu savlaicīgu un rezultatīvu reaģēšanu, kas būtu saderīga ar ES principiālo pieeju humānajai palīdzībai, ir svarīgi ES un valstu līmenī vēl pamatīgāk nostiprināt **civilmilitāro koordināciju un sagatavotību** saskaņā ar satvaru ES militāro līdzekļu izmantošanai humānās palīdzības un katastrofu seku likvidēšanas atbalstam³⁷, turklāt to darīt vēl ātrāk.

2.2.3. *Krīžu pārvarēšana*

ES 13 civilās un 9 militārās misijas un operācijas saskaņā ar **ES kopējo drošības un aizsardzības politiku (KDAP)** bieži tiek īstenotas valstīs, kuras pret drošības riskiem, kas saistīti ar klimatu un vidi, ir it sevišķi neaizsargātas. ES klimatiskos un vidiskos aspektus pamazām aizvien pilnīgāk integrēs un tiem pievērsīsies savu pilnvaru plānošanā, īstenošanā un izskatīšanā. Stratēģiskajā kompāsā visām militārajām un civilajām misijām un operācijām ir noteikts mērķis līdz 2025. gadam ieviest **padomdevēju vides jautājumos** un ziņot par to **vidisko pēdu. Civilās KDAP pakta**³⁸ dalībvalstis apņēmas ārējo misiju darbībās integrēt

³⁵ ES humānā palīdzība un Savienības civilās aizsardzības mehānisms ir priekšplānā, ES reaģējot uz ekstrēmām laikapstākļu notikumiem un to humanitārajām sekām. Daļa no ES humānās palīdzības budžeta (1,7 miljardi EUR 2023. gadam) ir paredzēta reaģēšanai uz humanitārajām vajadzībām, kam par cēloni ir klimata izraisītas katastrofas, kuru biežums, ilgums un mērogs klimata pārmaiņu dēļ aizvien palielinās.

³⁶ Daļa no ES humānās palīdzības budžeta (1,7 miljardi EUR 2023. gadam) ir paredzēta reaģēšanai uz humanitārajām vajadzībām, kam par cēloni ir klimata izraisītas katastrofas, kuru biežums, ilgums un mērogs klimata pārmaiņu dēļ aizvien palielinās. 2022. gadā, lai atbalstītu ES reakciju uz krīzēm, arī klimata izraisītām katastrofām, tika izveidota iniciatīva “Eiropas humānās palīdzības spējas”.

³⁷ Kā izklāstīts [ES koncepcijā par efektīvu civilmilitāro koordināciju humānās palīdzības un katastrofu seku likvidēšanas darbību atbalstam](#).

³⁸ ST 9588 2023 INIT, 2023. gada 22. maijs.

centienus risināt drošības izaicinājumus, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, vides degradāciju un ekspluatāciju.

Lai KDAP misijas un operācijas varētu efektīvi sasniegt šos ar klimatu saistītos mērķus, kopā ar dalībvalstīm ir jāizstrādā un jāīsteno vesels pasākumu kopums. Šāds jauns **KDAP un klimata pasākumu kopums** nodrošinās saskanīgu pamatu dažādām savstarpēji saistītām darbībām, nodrošinot, ka resursi tiek izmantoti maksimāli efektīvi, kā izklāstīts tālāk.

- Būs jāapzina un apmācības un darbā pieņemšanas vajadzībās jāatspoguļo dažādi **vides jautājumu konsultantu profili**³⁹, ņemot vērā KDAP misiju un operāciju tvērumu⁴⁰ un iespējamās turpmākās norises.
- Pieņemot lēmumus par KDAP pilnvarām, būtu jāņem vērā **jaunās ikgadējās klimata, vides un drošības tendenču analīzes**⁴¹ un citi analītiski avoti, kas noder misiju pilnvaru plānošanā un periodiskā izskatīšanā, vienlaikus tiecoties uz dažādajās darba plūsmās gūtās pieredzes integrēšanu. Būtu jāņem vērā pieredze, ko guvuši mūsu partneri, kuri darbojas tajā pašā rajonā, it sevišķi ANO⁴², arī iespējamu ciešākas sadarbības jomu apzināšanas nolūkā.
- Visās misijās un operācijās tiks ieviests **vidiskās pēdas ziņošanas mehānisms**, kura pamatā būs izmēģinājuma projektos gūtā pieredze, vienlaikus nodrošinot sinerģiju un paraugprakses apmaiņu par šiem jautājumiem ar citām ES ārējās darbības jomām, piemēram, humanitāro iesaisti. Lai optimizētu klimatisko un vidisko sniegumu⁴³, būtu jāizveido arī pienācīga saikne ar Eiropas Miera mehānismu.

Visbeidzot, varētu būt lietderīgi apsvērt arī klimatisko un vidisko faktoru integrēšanu scenārijos, kas atbalsta **ES ātrās izvērsšanas spēju** operacionalizēšanu.

2.2.4. Bruņotu konfliktu ietekme uz vidi un pēckonfliktu atjaunošana

Bruņotu konfliktu ietekme uz vidi ir būtisks aspekts, kam jāpievēršas klimata un drošības kopsakara kontekstā. Lai gan starptautiskās humanitārās tiesības (SHT) paredz dabiskās vides aizsardzību bruņotos konfliktos, SHT pārkāpumi ir plaši izplatīti un rada lielu ilgtermiņa kaitējumu. Pēckonfliktu situācijās it sevišķi izplatīta ir ūdens, augsnes un zemes kontaminācija ar sprādzienbīstamām paliekām — no ekosistēmu iznīcības līdz piesārņojumam un apgrūtinātai atkritumu apsaimniekošanai bombardēšanas, sauszemes mīnu un naftas un gāzes noplūžu dēļ. Papildus pašreizējām ES vides aizsardzības, piesārņojuma un atkritumu apsaimniekošanas iniciatīvām šajā kontekstā, arī SHT ievērošanas veicināšanai, tiks apsvērtas mērķorientētas

³⁹ Sk. arī saiti uz ES Klimata un drošības apmācības platformu, kas noteikta kā jauna darbība šā kopīgā paziņojuma 3. nodaļā.

⁴⁰ KDAP pilnvaras aptver konfliktu novēršanu un miera uzturēšanu, krīžu pārvarēšanu, kopīgas atbrūošanās operācijas, militārās konsultācijas un palīdzības uzdevumus, kā arī humānās palīdzības un glābšanas un pēckonfliktu stabilizācijas uzdevumus.

⁴¹ Sk. šā kopīgā paziņojuma 1. nodaļu.

⁴² Piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas palīdzības misija Somālijā (*UNSOM*) pašlaik pēta iespējas ar miera uzturētājiem aizsargāt ūdens resursus, lai nodrošinātu piekļuvi ūdenim ārkārtas situācijās un ilgspējīgu ūdensapgādi un izvairītos no tā, ka kontroli gūst teroristiskā organizācija *Al-Shabaab*.

⁴³ Eiropas Miera mehānisma īstenošanas noteikumos klimatiskais un vidiskais sniegums ir iepirkuma procedūru kritērijs saskaņā ar tā palīdzības pasākumiem.

papildu darbības pēckonfliktu vidisko novērtējumu jomā, arī Eiropas aizsardzības nozares aprītes ekonomikas inkubācijas foruma kontekstā.

Piemēri ES rīcībai klimata un drošības kopsakara kontekstā dažādās rīcībpolitikas dimensijās

- **Piespiedu pārvietošanās un migrācija.** ES pievēršas tādām ar katastrofām, klimata pārmaiņām un vides degradāciju saistītām problēmām kā piespiedu pārvietošanās un migrācija, it sevišķi ar humanitāro rīcību, attīstības un miera pasākumiem⁴⁴. ES arī sāk **jaunu globālu ES rīcību (8 miljoni EUR) ar Iekšējās pārvietošanas uzraudzības centru**, lai padziļinātu zināšanas par virzītājspēkiem, neaizsargātību un riskiem, kas noved pie iekšējās pārvietošanās, un uzlabotu skarto partnervalstu spējas šos riskus novērst.
- **Noziegumi pret vidi.** Noziegumi pret vidi ir viena no 10 prioritātēm **Eiropas daudzdisciplīnu platformā pret noziedzības draudiem (EMPACT)**, kas ES tiesībaizsardzības iestādēm dod iespēju ar attiecīgajām trešo valstu iestādēm sadarboties operacionālajās darbībās pret vidi pastrādāto noziegumu apkarošanai. KDAP misijas var arī palīdzēt ar noziedzību vides jomā cīnīties valstu iestādēm⁴⁵.
- **Jūras drošība.** Nesen atjauninātajā **ES Jūras drošības stratēģijā**⁴⁶ ir uzsvērtā klimata pārmaiņu un vides degradācijas vērā ņemamā ietekme uz jūras vidi un jūras drošību, un tajā ir ierosināti dažādi pasākumi. Citu darba pavedienu mērķis ir veicināt **atkrastes atjaunīgās enerģijas risinājumu un aizsardzības operāciju un sistēmu līdzāspastāvēšanu**⁴⁷.
- **Kosmoss.** ES Kosmosa programma atbalsta vides aizsardzību, palīdz monitorēt un mīkstināt klimata pārmaiņu ietekmi un nodrošina drošumu un civilo drošību visā Eiropā.

Svarīgas darbības ES līmenī

- Attiecīgie Komisijas dienesti un EĀDD, to vidū ES delegācijas, stiprinās attiecīgo rīcībpolitiku un darbību klimatiskā/vidiskā miera un drošības kopsakara analīzi, it sevišķi ģeogrāfiskajos apgabalos, kas pret šo ietekmi ir neaizsargāti, piemēram, — reģionālā līmenī — Sāhelā vai Āfrikas ragā vai mazajās salu jaunattīstības valstīs.
- EĀDD sadarbībā ar attiecīgajiem Komisijas dienestiem nodrošinās, ka turpmākajos ES stabilizācijas novērtējumos, izskatot reaģēšanas iespējas, attiecībā uz vietējo iedzīvotāju iztikas līdzekļiem tiks ņemti vērā klimatiskie un vidiskie apsvērumi.
- EĀDD apmācīs un aprīkos ES vidutāju un citu ES mediācijas aktoru grupu, lai tā iesaistītos jautājumos par klimata pārmaiņu un vidisku izaicinājumu ietekmi uz mieru un drošību.

⁴⁴ Sk. arī Komisijas dienestu darba dokumentu, kurā iztīrāta ar katastrofām, klimata pārmaiņām un vides degradāciju saistītā piespiedu pārvietošanās un migrācija.

⁴⁵ Sk. minikonceptiju par iespējamu civilu KDAP atbalstu pret vidi pastrādāto noziegumu apkarošanai un uzņēmējvalsts iekšējās drošības spēku vidiskās pēdas samazināšanai, EEAS(2022) 2086, 2022. gada decembris.

⁴⁶ Dok. Nr. JOIN/2023/8, 2023. gada 10. marts.

⁴⁷ <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/symbiosis>.

- Attiecīgie Komisijas dienesti un EĀDD, arī ES Militārais štābs, turpinās stiprināt un uzlabot civilmilitāro koordināciju ES humānās palīdzības un katastrofu seku likvidēšanas centienų kontekstā, izvēršot iepriekšējos pasākumus un par pamatu ņemot gūto pieredzi.
- Augstais pārstāvis, koordinējoties ar dalībvalstīm, nodrošinās, ka tiek visaptveroši īstenota jaunā KDAP un klimata tiesību aktu pakete un tās ietvaros ātri tiek izstrādāti skaidri vides jautājumu konsultantu profili.
- EĀDD attiecīgā gadījumā klimata pārmaiņu un vides degradācijas apsvērumus atspoguļos darbības scenārijos, lai, stiprinot sagatavotību, atbalstītu ātrās izvēršanas spēju operacionalizēšanu un nodrošinātu reālistiskus nodarbinātības satvarus.
- Attiecīgie Komisijas dienesti un EAA pētīs iespējas izstrādāt sadarbības projektus pēckonfliktu vidiskajiem novērtējumiem un atjaunošanai Eiropas aizsardzības nozares aprites ekonomikas inkubācijas foruma kontekstā.

3. Ilgtspējīgas un klimatnoturīgas Eiropas drošības un aizsardzības nodrošināšana

Klimata pārmaiņas un vides degradācija mainīs to, kā miera, drošības un aizsardzības jomas aktori plāno, investē un darbojas. ES, ievērojot Eiropas zaļā kursa un Stratēģiskā kompasa mērķus, būtu jāiesaistās pamatīgāk, lai dalībvalstīm palīdzētu risināt šīs problēmas, kas kļūst aizvien lielākas, sarežģītākas un neatliekamākas.

3.1. Attīstīt klimatisko un vidisko lietpratību un vairo informētību

Ir steidzami vēl jāvairo informētība un jāattīsta nepieciešamās specializētās prasmes, lai veicinātu klimatadaptācijas un klimatmitigācijas pasākumu īstenošanu drošības un aizsardzības jomā. Tas attiecas uz visiem relevantajiem ES aktoriem, arī ES delegācijām un KDAP misijām/operācijām, kā arī — valstu līmenī — dažādām ministrijām ES dalībvalstīs.

Lai savestu kopā dažādus apmācības sniedzējus un sistemātiski apmierinātu dažādu apmācības mērķauditoriju vajadzības, Eiropas Drošības un aizsardzības koledžas (EDAK) satvarā tiks izveidota **ES Klimata, drošības un aizsardzības apmācības platforma**. Tās mērķis būs attīstīt vajadzīgo lietpratību ES un valstu līmenī, cita starpā nodrošinot vides tiesību un noziedzības ekspertus, vidiskos inženierus un klimatisko drošības risku analītiķus. Tas ES turklāt dos iespēju pakāpeniski izveidot tādu (sertificētu) ekspertu kopumu, kurus dalībvalstis varētu līdzās darbam valsts ministrijās darīt pieejamus KDAP misijām/operācijām. Kad platforma būs izveidota, tā varētu atbalstīt koordināciju ar citām starptautiskām pusēm.

ES daudzslāņainās **krīzes pārvarēšanas mācības** paver vēl vienu iespēju palielināt informētību un pārbaudīt un validēt, kā ES krīžu pārvarēšanas mehānismi spēj reaģēt uz drošības problēmām, kas saistītas ar klimatu. EAA un attiecīgie Komisijas dienesti, kopīgi

pētot šos jautājumus, izspēlē dažādus scenārijus, lai noskaidrotu, kas ir atkarīgs no kritiskās energoinfrastruktūras, kura saistīta ar aizsardzību, ja tā tiktu kompromitēta vai padarīta neizmantojama hibrīddraudu dēļ.

3.2. Militārās spējas un infrastruktūra

Tas, ka dalībvalstu bruņotie spēki, kas ir arī ES lielākie publiskie neapbūvētas zemes un infrastruktūras īpašnieki, patērē ļoti daudz enerģijas⁴⁸, paver iespējas kāpināt efektivitāti un gūt vērienīgus klimata un biodaudzveidības ieguvumus. Lai militāro spēku **centieni pielāgoties klimata pārmaiņām un tās mīkstināt** būtu saskanīgi un pārdomāti, ir jā saglabā un, ja iespējams, pat jā uzlabo operacionālās spējas. Lielāka energoefektivitāte un ilgtspēja ne tikai samazina oglekļa pēdu, bet arī samazina izmaksas⁴⁹, samazina loģistikas slogu un veicina pašpietiekamību operacionālajā kontekstā, tādējādi palielinot bruņoto spēku drošību un pārvietošanās brīvību. Jāņem vērā arī tas, ka bruņotie spēki izmanto specializētu ekipējumu, kam parasti ir ļoti ilgs dzīves cikls, savukārt nākamās paaudzes ekipējuma izstrāde var prasīt gadus vai pat gadu desmitus.

Kā īstermiņa, tā ilgtermiņa aizsardzības plānošanā un investīcijās ir jāņem vērā daudzējādā ietekme un riski, kuru cēlonis ir klimata pārmaiņas. Piemēram, var nodrošināt, ka ekipējums darbojas sarežģītos klimatiskajos apstākļos, bruņotos spēkus var apmācīt un aprīkot biežākai militārajai palīdzībai civilajām iestādēm dabas katastrofu gadījumā vai uzlabot bruņoto spēku izmantotās infrastruktūras noturību un nodrošināt, ka militārās spējas var droši un ilgtspējīgi izmantot uz sauszemes, gaisā un jūrā. Tā kā dalībvalstis palielina savus aizsardzības budžetus⁵⁰, šādiem pasākumiem ir jābūt neatņemamai klimatdrošu bruņoto spēku izveides daļai. Tikpat svarīgi ir gādāt par to, lai citas horizontālās rīcībpolitikas, piemēram, ilgtspējīga finansējuma iniciatīvas, saskanētu ar Eiropas Savienības centieniem panākt, ka ES aizsardzības industrijai ir pieejams pietiekams finansējums un investīcijas.

Bruņotie spēki jau tagad dara daudz, lai šiem klimata un enerģētikas izaicinājumiem stātos pretī, cita starpā dažādi izmantojot EAA ekspertus, ko daļēji finansē Eiropas Komisija (sk. ierāmējumu tālāk). Turklāt dalībvalstis daudzus no šiem jautājumiem pašlaik risina, izstrādājot un īstenojot nacionālās stratēģijas bruņoto spēku sagatavošanai klimata pārmaiņām, kā aicināts Stratēģiskajā kompāsā. **ES Klimata un aizsardzības tīkls**, kurā piedalās eksperti no dalībvalstu aizsardzības ministrijām un kurš pēc EĀDD un EAA iniciatīvas tika izveidots Stratēģiskā kompasa sekojumbasākumu ietvaros, ir izrādījies noderīgs formāts, kā veicināt sadarbību, koordināciju un paraugprakses apmaiņu šajā jomā⁵¹.

⁴⁸ <https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2019-06-07-factsheet-energy-defence> (tuvākajās dienās tiks publicēti jauni dati).

⁴⁹ Gaidāmie EAA dati liecina, ka laikā no 2016. līdz 2020. gadam efektivitāte pieauga par aptuveni 33 %.

⁵⁰ Sk. arī kopīgo paziņojumu par aizsardzības investīciju nepietiekamības analīzi un turpmāko virzību, JOIN(2022) 24 final, 18.5.2022.

⁵¹ Tīkls, kuru kopīgi vada EĀDD un EAA, izstrādāja un savstarpēji saskaņoja orientējošu veidni, kas dalībvalstīm jāizmanto, izstrādājot nacionālās stratēģijas bruņoto spēku sagatavošanai klimata pārmaiņām.

Nemot vērā šo nacionālo stratēģiju radīto impulsu, kļūst izšķirīgi svarīgi būtiski uzlabot dalībvalstu sadarbību ES satvarā. Tas mazinās sadrumstalotības risku un nodrošinās ES bruņoto spēku sadarbību, vienlaikus radot apjomrādītus ietaupījumus. Šos mērķus var sasniegt tikai ar labi saskaņotu visas valdības pieeju nacionālā un ES līmenī. Piemēram, ilgtspējīgu degvielu standartu izstrāde nodrošinātu, ka dalībvalstu bruņotie spēki šādas degvielas var savstarpēji aizstāt.

Nemot vērā iepriekš minēto, Komisija un Augstais pārstāvis pētīs iespējas dalībvalstīs atbalstīt gan individuāli, gan ar paātrinātu civilmilitāro sadarbību, kā paredz Stratēģiskā kompasa un Eiropas zaļā kursa mērķi. Šajā nolūkā, **sadarbojoties attiecīgajiem Komisijas dienestiem, EĀDD un EAA, tiks izveidots jauns Klimata un aizsardzības atbalsta mehānisms** ar mērķi sadarboties ar dalībvalstīm nolūkā apzināt robus un sadarbības iespējas tādās jomās kā prasmju attīstīšana, pētniecības un pētījumu kopīgošana vai veikšana, zaļo standartu izstrāde, datu vākšana, metodikas vai tehnisko koncepciju izstrāde, stimulu uzlabošana un sadarbības projektu veicināšana. Šajā sakarā pakāpeniskas pieejas ietvaros Komisija un Augstais pārstāvis ciešā saziņā ar EAA apsvērs iespēju izveidot īpašu ES vadītu Klimata pārmaiņu, drošības un aizsardzības kompetenču centru, lai pastiprinātu dalībvalstu bruņoto spēku centienus pielāgoties klimata pārmaiņām un tās mīkstināt, attiecīgā gadījumā arī ar Eiropas Investīciju bankas starpniecību.

Attiecīgie ES instrumenti, rīcībpolitikas un rīki, kas ieliek stabilus pamatus turpmākajam darbam

- 2021. gadā **Eiropas Aizsardzības fonda (EAF)** ietvaros tika sākti trīs projekti uz aizsardzību vērstiem risinājumiem, kas domāti, lai atbalstītu uz klimatu, energopārvaldību un efektivitāti orientētu aizsardzības tehnoloģiju un produktu pētniecību un izstrādi; to budžets ir 84 miljoni EUR.
- **Militārās mobilitātes rīcības plānā 2.0**⁵² ilgtspēja un energoefektivitāte ir integrētas kā pamatmērķi, uz ko jātiecas, izstrādājot nākotnes divējāda lietojuma transporta infrastruktūru un spējas, arī degvielas piegādes ķēdi militāro spēku un to ekipējuma plaša mēroga kustībai⁵³.
- Dalībvalstīs aizsardzības nozares energoefektivitātes, apritīguma un energoapgādes noturības jautājumus risina, izmantojot Komisijas finansētas darbības Eiropas Aizsardzības aģentūras paspārnē, arī **Apspriežu forumu par ilgtspējīgu enerģiju aizsardzības un drošības nozarē (CF SEDSS)**⁵⁴, **Eiropas aizsardzības nozares aprites ekonomikas inkubācijas forumu (IF CEED)**⁵⁵, kā arī **Simbiozes iniciatīvu** (atkrastes atjaunīgā

⁵² Dok. Nr. JOIN(2022) 48 final, 2022. gada 10. novembris.

⁵³ Tas atbilst *TEN-T* rīcībpolitikai, kuras mērķis ir samazināt transporta nozares oglekļa pēdu un klimata pārmaiņu ietekmi, savukārt jaunajā Alternatīvo degvielu infrastruktūras regulā ir noteikti obligāti elektrouzlādes un ūdeņraža uzpildes infrastruktūras ieviešanas mērķrādītāji.

⁵⁴ *Tavares da Costa, R., Krausmann, E., Hadjisavvas, C., Impacts of climate change on defence-related critical energy infrastructure*, 2023, doi:10.2760/03454.

⁵⁵ Komisijas finansēta iniciatīva, ko vada EAA un kas īsteno projektu idejas, kuru pamatā ir apritīguma principi tādās jomās kā kritiski svarīgas izejvielas, aditīvā ražošana, tekstilizstrādājumu materiāli, ekodizains, zaļais iepirkums, *SCIP* datubāze Atkritumu pamatdirektīvas satvarā, dati, *EMAS* ieviešana militārajos poligonos

enerģija aizsardzības vajadzībām)⁵⁶. Turklāt **EAA Enerģētikas un vides jomas spēju tehnoloģiju grupa** konstatē tehnoloģiskos robus un ierosina sadarbības projektus⁵⁷.

- **Pastāvīgās strukturētās sadarbības (PESCO)** satvarā organizētie sadarbības projekti risina problēmas, kas saistītas ar klimatu un vides degradāciju; sevišķi te jāmin projekti “Enerģijas nodrošinājuma operatīvā funkcija”⁵⁸ un “Helikopteru apkalpju apmācība liela augstuma un karstuma (*hot and high*) apstākļos”.
- *JRC* ir sācis projektu, kura mērķis ir apzināt, novērtēt un novērst klimatiskos ES aizsardzības apdraudējumus ar mērķi sniegt zinātnisku un tehnisku atbalstu dalībvalstīm, lai palielinātu aizsardzības nozares klimatnoturību.

Svarīgas darbības ES līmenī

- Lai nodrošinātu, ka ES ir vajadzīgā lietpratība, arī partneru atbalsta ceļā, EDAK izveidos ES Klimata, drošības un aizsardzības apmācības platformu, ko atbalstīs EĀDD, attiecīgie Komisijas dienesti, EAA un *SatCen*.
- Attiecīgie Komisijas dienesti, EĀDD un EAA izveidos Klimata un aizsardzības atbalsta mehānismu ar mērķi sadarboties ar dalībvalstīm nolūkā apzināt robus un sadarbības iespējas, lai bruņotajos spēkos popularizētu konkrētas klimataadaptācijas un klimatmitigācijas darbības. Pirmais ziņojums par konstatējumiem dalībvalstīm tiks sniegts 2024. gada otrajā pusē.
- Pakāpeniskas pieejas ietvaros Komisija un Augstais pārstāvis ciešā saziņā ar EAA apsvērs iespēju izveidot īpašu ES vadītu Klimata pārmaiņu, drošības un aizsardzības kompetenču centru, lai atbalstītu dalībvalstis.
- Attiecīgie Komisijas dienesti, EĀDD un EAA turpinās pētīt problēmas un potenciālās iespējas, kas saistītas ar zaļo publisko iepirkumu aizsardzības vajadzībām.
- Ar klimata pārmaiņām saistītos aspektus EĀDD iekļaus 2024. gada ES mācībās *Integrated Resolve*.
- Attiecīgie Komisijas dienesti un EAA veiks tālākus pētījumus, lai ES militārajās iekārtās palīdzētu sistemātiski un visaptveroši pārvaldīt klimatiskos un vidiskos riskus un līdz minimumam samazinātu kaitējumu, zaudējumus un traucējumus, ko rada klimatiskie un ar laikapstākļiem saistītie apdraudējumi.

un rezerves daļu pārvaldība. Īpašs projektu loks ir veltīts tādām ES aizsardzībai aktuālām kritiski svarīgām izejvielām kā titāns, volframs, antimons, kā arī to apritīguma veicināšanai dažādos piegādes ķēdes posmos.

⁵⁶ <https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/symbiosis>.

⁵⁷ Arī jaunu projektu *E+ZERO*, kura mērķis ir piedāvāt un demonstrēt ātri ierīkojamu modulāru nometni ar pozitīvu energobilanci, mūsdienīgām ūdens apsaimniekošanas un attīrīšanas tehnoloģijām un bez jebkādam siltumnīcefekta gāzu emisijām.

⁵⁸ <https://www.pesco.europa.eu/project/energy-operational-function/>.

- Attiecīgie Komisijas dienesti, EĀDD un EAA turpinās ar dalībvalstīm sadarboties divējāda lietojuma transporta infrastruktūras un spēju — arī degvielas piegādes ķēžu — enerģētiskajā pārkārtošanā, kas būs Militārās mobilitātes rīcības plāna 2.0 sekojumsākums.
- Attiecīgie Komisijas dienesti un EAA turpinās analizēt pārskatīto ar enerģētiku saistīto direktīvu un pārskatītā militārās infrastruktūras rīcībpolitikas satvara ietekmi, kā arī izskatīs projektu idejas un pētījumus *CF SEDSS* kontekstā, piemēram, par energoefektivitātes un ēku energosnieguma uzlabošanu aizsardzības jomā.
- EĀDD un EAA ar dalībvalstīm apspriedīsies par iespējām izveidot pastāvīgu Klimata un aizsardzības tīklu ar mērķi apsekot un atbalstīt nacionālo stratēģiju īstenošanu un izpētīt sadarbības iespējas.
- Attiecīgie Komisijas dienesti, EĀDD un EAA kopā ar dalībvalstīm arī turpmāk iestāsies par konsekventām pieejām dažādajos sadarbības projektos, kas klimata un aizsardzības jomā rit *PESCO* un *EAF*, pēc iespējas labāk izmantojot koordinēto ikgadējo pārskatu par aizsardzību kā satvaru, kurā apzināt jaunus iespējamus projektus.

4. Starptautiskā sadarbība

Klimata pārmaiņas un vides degradācija ir globālas problēmas, kuru risināšanai vajadzīga aktīva un konsolidēta daudzpusēja programma. ES vēl vairāk izvērsīs sadarbību ar starptautiskām un reģionālām organizācijām un trešām valstīm gan politiskā, gan operacionālā līmenī.

4.1. Vērienīga globālā dienaskārtība

ES arī turpmāk attiecībā uz klimata un drošības kopsakaru noteiks vērienīgu globālo dienaskārtību. Daudzām **ES vadītām vai atbalstītām iniciatīvām, it sevišķi ūdens, okeānu, uzturdrošības, enerģētikas pārkārtošanas un izejvielu vērtības ķēžu jomā**, ir spēcīgs partnerības komponents — piemēram, ES Enerģijas iepirkuma platformai⁵⁹, kas ir ļoti svarīga klimata un drošības kopsakara kontekstā. Turklāt ES iestāsies par starptautiskām iniciatīvām ar pārrobežu dimensiju, kas orientētas uz klimata un drošības kopsakaru un veicinās uz kontekstuālu konflikta izpratni balstītu globālu rīcību energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas jomā⁶⁰.

⁵⁹ ES ir savu ES Enerģijas iepirkuma platformu atvērusi tām kaimiņvalstīm, kuras Krievijas agresijas karš pret Ukrainu skāris vismagāk, lai enerģētikas drošības problēmas varētu risināt kopīgiem spēkiem.

⁶⁰ Paziņojums “ES ārējā enerģētiskā sadarbība mainīgā pasaulē” (JOIN(2022) 23), kas 2022. gada 18. maijā tika publicēts kopā ar plānu *REPowerEU*, ir vērsts uz to, lai samazinātu pasaules kopējo pieprasījumu pēc enerģijas, veicinātu atjaunīgo energoresursu starptautisko apguvi un nodrošinātu godīgu konkurenci par resursiem plašākā mērogā.

ES vadītu vai atbalstītu iniciatīvu piemēri

- **Ūdensapgādes drošība un sausums.** Kopā ar partneriem ES iestāsies par integrētas ūdens resursu apsaimniekošanas globālu īstenošanu, lielāku uzmanību pievērsīs ūdens, enerģijas, pārtikas un ekosistēmu kopsakaram, kā arī visos līmeņos stiprinās ūdens resursu pārvaldību⁶¹. ES turklāt iestājas par proaktīvu sausuma pārvaldību attiecīgos starptautiskos forumos, kādi ir ANO Konvencija par cīņu pret pārtuksnešošanu un Starptautiskā sausumizturības aliance.
- **Okeānu pārvaldība.** Lai nodrošinātu labāku okeānu aizsardzību, ES un tās dalībvalstis iestāsies par ANO Atklātās jūras līguma vispārēju ratifikāciju, stāšanos spēkā un rezultatīvu īstenošanu.
- **Enerģētikas pārkārtošana.** ES un tās dalībvalstis kopā ar G7 partneriem arī turpinās iesaistīties jauna ilgtermiņa partnerību modeļa — **taisnīgas enerģētikas pārkārtošanas partnerības** — partnerībās ar strauji augošām jaunattīstības valstīm, sniedzot finansiālu atbalstu, kas dod iespēju pāriet uz tīriem energoresursiem, kā arī vērienīgu nacionāli noteikto devumu, galveno uzmanību pievēršot tam, lai pārkārtošanās ritētu sociāli taisnīgi.
- **Kritiski svarīgās izejvielas (KSI).** ES kritiski svarīgo izejvielu paketes ārējās dimensijas ietvaros ES stiprinās savu globālo iesaisti, lai attīstītu un dažādotu investīcijas, ražošanu un tirdzniecību ar uzticamiem partneriem, un izvērsīs jaunas diplomātiskās iniciatīvas, piemēram, Kritiski svarīgo izejvielu klubu, kas savedīs kopā resursu patērētājas valstis un resursiem bagātās valstis, lai veicinātu drošu un ilgtspējīgu KSI piegādi. Šīs partnerības jaunietekmes un jaunattīstības valstīm palīdzēs izveidot ilgtspējīgas izejvielu vērtības ķēdes, radīt vietēju pievienoto vērtību un dažādot ekonomiku, vienlaikus ievērojot vidiskos un sociālos standartus.

ES un tās dalībvalstis kā **daudzpuseļu attīstības banku (DAB) un starptautisko finanšu iestāžu (SFI)** valdes locekles arī turpmāk iestāsies par vērienīgiem un novatoriskiem priekšlikumiem, kā DAB un SFI stratēģijas un finanšu plūsmas vēl vairāk pieskaņot Parīzes nolīguma mērķiem un stiprināt to spēju risināt jautājumus, kas saistīti ar klimata pārmaiņām, biodaudzveidības izzušanu, piesārņojumu un nestabilitāti, vienlaikus saglabājot stingru uzsvāru uz nabadzības samazināšanu. Šāds atbalsts no DAB un SFI turklāt veicina stabilitāti, mieru un drošību.

Paātrinātas globālās sasilšanas kontekstā uzmanības lokā aizvien vairāk ienāk **tīša plaša mēroga iejaukšanās Zemes dabiskajās sistēmās** (ģeoinženierija), piemēram, saules starojuma mainīšana. Tomēr trūkst izpratnes par riskiem, ietekmi un neparedzamām sekām, kas varētu būt saistītas ar šīm tehnoloģijām, un nav izstrādāti vajadzīgie noteikumi, procedūras un institūcijas⁶². Šīs tehnoloģijas cilvēkiem un ekosistēmām rada jaunus riskus, vienlaikus vairojot valstu varas nelīdzsvarotību, izraisot konfliktus un radot neskaitāmus ētiskus,

⁶¹ Sk. Eiropadomes 2023. gada 23. marta secinājumus: “*Eiropadome atzinīgi vērtē ANO 2023. gada konferenci par ūdeni un tās rīcības programmu ūdens resursu jomā. Tā atzīst, ka ir vajadzīga pastiprināta ES un globāla rīcība ūdens resursu jomā, un uzsver, cik svarīga ir stratēģiska ES pieeja ūdens nodrošinājumam.*”

⁶² ES joprojām ir apņēmības pilna ievērot starptautisko nostāju, kas iepriekš saskaņota Biodaudzveidības konvencijas Lēmumā X/30.

juridiskus, ar pārvaldi saistītus un politiskus jautājumus. Ievērojot piesardzības principu, ES atbalstīs starptautiskos centienus visaptveroši novērtēt riskus un nenoteiktību, kas saistīta ar klimatiskajām intervencēm, arī saules starojuma mainīšanu, un atbalstīs diskusijas par iespējamu starptautisku satvaru tās pārvaldei, arī ar pētniecību saistītiem aspektiem.

4.2. Pievērsties klimata un drošības kopsakara problemātikai kopā ar partneriem

ES turpinās centienus visos attiecīgajos **ANO forumos**, arī ANO Drošības padomē un Miera veidošanas komisijā, un sadarbību ar dažādām **ANO aģentūrām** par klimatiskajiem un vidiskajiem riskiem miera un drošības jomā, izmantojot iedibinātus dialogus un partnerības. Šajā kontekstā svarīga ir arī ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) īstenošana.

Klimata un drošības kopsakars jau ir atspoguļots un integrēts prioritātēs, kas 2022.–2024. gadam izvirzītas **ES un ANO** Miera operāciju un krīzes pārvarēšanas stratēģiskajai partnerībai. ES atbalstīs ANO centienus Jaunajā programmā mieram un arī turpmāk stiprinās rezultatīvu operatīvo sadarbību uz vietas, arī ar ES delegāciju starpniecību un starp ANO miera operācijām un ES KDAP misijām un operācijām. ES un ANO iesaiste Somālijā⁶³ ir labs izejas punkts ciešākai iesaistei, piemēram, kopīgā vietējās krasta apsardzes apmācībā. Tas, ka ES pakāpeniski norīkos vides jautājumu konsultantus uz visām KDAP misijām un operācijām, pavērs iespēju attīstīt sinerģijas, piemēram, tādās jomās kā kopīgi vietējo spēju veidošanas centieni, datu kopīgošana un vidiskās pēdas pārvaldība. Lai veicinātu gūtās pieredzes kopīgošanu, koordināciju un sadarbību rīcībpolitikas un plānošanas pieeju, kā arī apmācības jomā, ES arī pastiprinās informācijas apmaiņu ar **ANO Klimatiskās drošības mehānismu**.

ES un ANO Vides programmas partnerība klimata pārmaiņu un drošības jomā: piemērs

Pirmajā ES un *UNEP* klimata pārmaiņu un drošības partnerības posmā tika izstrādāti rīki un spējas, kas palīdzētu uzlabot vidiskās un klimatiskās drošības analīzi un īstenot preventīvu rīcību konfliktu un nestabilitātes risku mazināšanai divās izmēģinājuma valstīs — Nepālā un Sudānā. Pārejot no izmēģinājuma posma uz izvēršanu lielākā mērogā reģionālā līmenī, partnerības mērķis būs novērst jaunus ar klimatu un vidi saistītus riskus trīs prioritāros reģionos — Āfrikas ragā, Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā (*MENA*) un Rietumāfrikā un Sāhelā.

Eiropas Savienība klimata pārmaiņu, vides degradācijas un drošības jautājumu risināšanai izmantos visus kanālus un esošos dialogus — gan **divpusējā līmenī**⁶⁴, gan ar **starptautiskām organizācijām**, piemēram, NATO, Āfrikas Savienību, Dienvidaustrumāzijas valstu asociāciju,

⁶³ ES tur īsteno militāru apmācības misiju (*EUTM Somalia*) un civilo jūras spēju veidošanas misiju (*EUCAP Somalia*), savukārt ANO vada palīdzības misiju (*UNSOM*).

⁶⁴ ES organizē klimata un vides dialogus un reģionālus un divpusējus sadarbības pasākumus, arī augsta līmeņa dialogus par klimata pārmaiņām un vidi ar Kanādu, Indiju, Japānu, Dienvidkoreju, ASV un citām valstīm, un cenšas veidot zaļās alianses ar partneriem, kuri ir apliecinājuši apņemšanos realizēt visvērienīgākās ieceres. ES turklāt organizē politikas un drošības dialogus ar divpusējiem partneriem un arī turpmāk šajās diskusijās integrēs ar klimata pārmaiņām un vidi saistītus apsvērumus, balstoties uz labo pieredzi, kas gūta šādos dialogos ar ASV, Kanādu, Apvienoto Karalisti un Ruandu.

Arktikas Padomi, Latīņamerikas un Karību jūras reģiona valstu kopienai, Arābu valstu līgu, EDSO, kā arī ar G7 un G20.

Āfrikas Savienības un ES partnerības piemērs: Inovācijas programma

Āfrikas Savienība un ES ir vienojušās izstrādāt vērienīgu programmu, lai veicinātu zinātnisko sadarbību starp pētniekiem nolūkā kopīgi paplašināt zināšanas, kā arī dalīties tehnoloģijās un lietpratībā⁶⁵. Konkrētāk, tas nozīmē plecu pie pleca strādāt pie tā, lai veicinātu klimata noturību, klimata pārmaiņu mīkstināšanu un pielāgošanos tām, ņemot vērā ar drošību saistīto klimata pārmaiņu ietekmi.

2023. gada janvāra kopīgajā deklarācijā par **ES un NATO sadarbību**⁶⁶ tika uzsvērts, ka klimata pārmaiņu ietekme uz drošību ir jārisina kopīgiem spēkiem. Abas organizācijas ir guvušas vērā ņemamus panākumus centienos savu dalībvalstu bruņotajiem spēkiem palīdzēt pielāgoties klimata pārmaiņu un vides degradācijas negatīvajai ietekmei un šo negatīvo ietekmi mazināt ar mitigācijas pasākumiem. Tāpēc ir vajadzīga ciešāka koordinācija un izdevība konkrēti sadarboties konkrētos darba pavedienos, piemēram, attiecībā uz datu analīzi un agrīno brīdināšanu, apmācību un izpratnes veidošanu, noturības veidošanu un spēju attīstīšanu (cita starpā energoefektivitātes un enerģētikas pārkārtošanas jomā). Augstais pārstāvis un Komisija ar NATO apspriedīsies par iespēju iedibināt strukturētu ES un NATO dialogu par šiem jautājumiem. Attiecīgā gadījumā tiks izskatītas arī iespējas veidot sinerģijas ar citiem ES un NATO dialogiem saistītās jomās, piemēram, strukturēto ES un NATO dialogu par noturību un ES un NATO darba grupu kritiskās infrastruktūras noturības jautājumos.

ES rīkos arī reģionālus klimatam, videi un drošībai veltītus dialogus, kas dos iespēju **plašāk sadarboties ar partneriem** gan reģionos, kuri ir sevišķi neaizsargāti pret klimata pārmaiņām, gan reģionos, kuriem klimata un drošības aspektā pašlaik varbūt tiek pievērsta mazāka uzmanība. Šie dialogi turklāt atbalstīs koordināciju starp dažādām pusēm gan reģionos, gan starp tiem.

Līdzās ES centieniem pievērsties klimata un drošības kopsakaram, izmantojot ciešas partnerības daudzpusējā, reģionālā un divpusējā līmenī, tiks nostiprināta arī sadarbība ar pilsonisko sabiedrību kopumā, arī vietējiem aktoriem, pētniecības struktūrām un domnīcām.

Svarīgas darbības ES līmenī

- Augstais pārstāvis un Komisija kopā ar ES dalībvalstīm un starptautiskajiem partneriem iestāsies par vērienīgiem un novatoriskiem priekšlikumiem, lai DAB un SFI stratēģijas un finanšu plūsmas vēl vairāk pieskaņotu Parīzes nolīguma mērķiem.
- Ievērojot piesardzības principu, Komisija un Augstais pārstāvis atbalstīs starptautiskos centienus visaptveroši novērtēt riskus un nenoteiktību, kas saistīta ar

⁶⁵ https://www.consilium.europa.eu/media/54412/final_declaration-en.pdf.

⁶⁶ <https://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>.

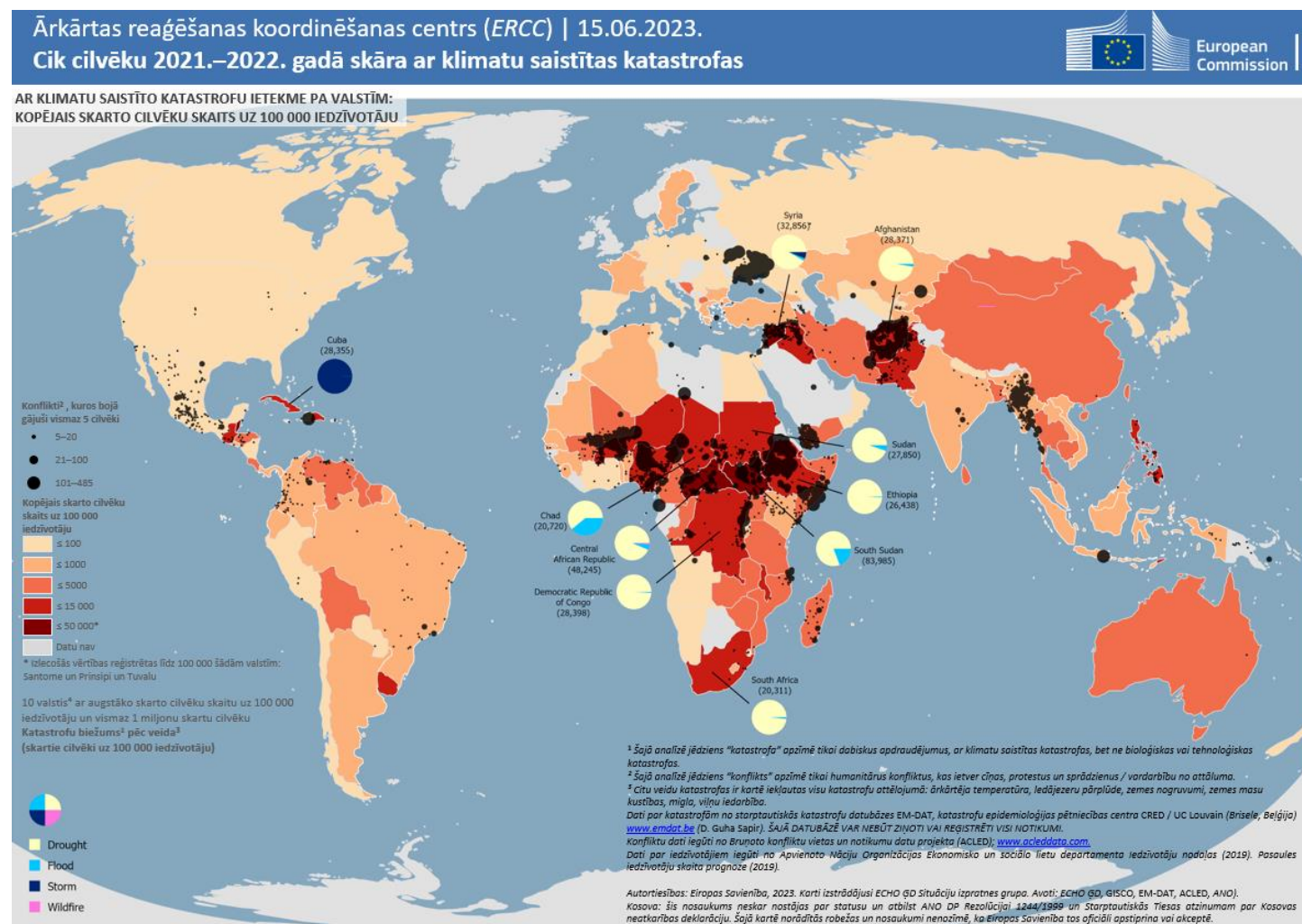
klimatiskajām intervencēm, arī saules starojuma mainīšanu, un atbalstīs diskusijas par iespējamu starptautisku satvaru tās pārvaldei, arī ar pētniecību saistītiem aspektiem.

- EĀDD centīsies panākt ciešāku sadarbību starp ES un ANO ekspertiem uz vietas, lai radītu lielāku sinerģiju starp viņu darbībām un pavērtu ceļu uz kopīgām iniciatīvām, piemēram, apmācības un spēju veidošanas jomā.
- EĀDD un attiecīgie Komisijas dienesti ar klimata pārmaiņām un vidi saistītos apsvērumus vēl pamatīgāk iekļaus dialogos ar divpusējiem partneriem un reģionālām organizācijām, kā arī — attiecīgā gadījumā — ar dažādām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.
- Augstais pārstāvis un Komisija ar NATO apspriedīsies par strukturēta dialoga izveidi ar mērķi pievērsties daudzveidīgajām saiknēm, kas saista klimata pārmaiņas, vides degradāciju, drošību un aizsardzību, ar mērķi rast sinerģijas starp abām organizācijām un apzināt iespējamu sadarbību abpusēji izdevīgas jomās. Tam būtu jānotiek iecerētā visaptverošā ES un NATO sadarbības īstenošanas dokumenta satvarā.
- EĀDD un attiecīgie Komisijas dienesti pētīs iespējas gūtajā pieredzē un paraugpraksēs dalīties ar NATO Klimata pārmaiņu un drošības izcilības centru.
- Attiecīgie Komisijas dienesti un EĀDD organizēs klimatam, videi un drošībai veltītus dialogus prioritārajos problēmreģionos, lai dotu vietu diskusijām par konkrētām problēmām un veicinātu sadarbību.

5. Tālākais ceļš

Komisija un Augstais pārstāvis Eiropas Parlamentu un Padomi aicina šo kopīgo paziņojumu vērtēt atzinīgi un paust atbalstu jaunajai klimata un drošības kopsakara perspektīvai. Komisija un Augstais pārstāvis par panākumiem, kas gūti kopīgā paziņojuma īstenošanā, ziņos dalībvalstīm.

1. pielikums

Avots: <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/ECHO-Products/Maps#/maps/4526>